

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף לו

ואמר רב יהודה האי מאן וכו': אם אדם מחזיק 'מגל' (= כלי לקטוף תמרים) ו'תובליא' (= סל לאסוף בו את התמרים) והוא אומר בפנינו 'אלך ואקטוף את התמרים של הדקל של פלוני שהוא מכר לי אותם', הוא נאמן. משום שאדם לא חצוף לקטוף תמרים שאינם שייכים לו. (ודוקא כשלא ידוע לנו שבעל הדקל מוחה בו, אבל אם בעל הדקל מוחה בו, בית דין לא מאפשרים לו לקטוף את התמרים עד שהוא יביא ראיה שהוא קנה את התקמרים מבעל הדקל.)

ואמר רב יהודה האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר וכו': יש מקומות שהיו עושים קירות סביב השדה, ומשאירים קצת משטח השדה מחוץ לקירות וזורעים שם מעט זרעים, וזאת כדי שחיות-הבר יאכלו את הזרעים שמחוץ לקירות ולא יכנסו לאכול את הפירות שבתוך השדה. אומר רב יהודה שאדם שהחזיק בקרקע שמחוץ לקירות אין זו חזקה, לפי שבעל השדה יכול לומר לו 'כיון שממילא כל מה שצומח מחוץ לקירות נאכל ע"י חיות-הבר, לכן לא היה אכפת לי מכך ולכן לא מחיתי בך'.

ואמר רב יהודה אכלה ערלה אינה חזקה: כלומר אפילו אם רק שנה אחת מן השלוש שנים היתה שנת ערלה, אין זו חזקה, לפי שלבעל השדה לא אכפת שהוא מחזיק בה בשנת הערלה, כיון שממילא הפירות אסורים באכילה, ולכן הוא לא מחה בו.

תניא נמי הכי וכו': וכן למדנו בכרייתא - אם החזיק בשדה בשנת ערלה, או בשנת השמיטה שהפירות ממילא הפקר לכולם ולכן לא מחה, או שהחזיק בכלאיים האסורים באכילה ולכן לא מחה, אין זו חזקה.

אמר רב יוסף אכלה שחת: כלומר שלא המתין עד שהתבואה תגדל, אלא בכל השלוש שנים שהחזיק בה קצר אותה כשהיא עדיין 'שחת' (= לפני שצמחו בה גרגירי התבואה והיא ראויה רק למאכל בהמה), אין זו חזקה, משום שהוא לא אכל

בה כשאר בני אדם, וניכר הדבר שהוא פחד להחזיק בה מפני שהיא באה לידו בגזל, ולכן בעל השדה לא מחה בו.

אמר רבא: ואם הוא אכלה שחת 'בבקעת מחוזא' (= שם מקום) הרי זו חזקה, לפי שהם עשירים ויש להם הרבה בהמות, ודרכם להאכילם שחת.

אמר רב נחמן תפתיחא לא הוי חזקה: אם החזיק בקרקע פתוחה מלאה בקעים שהיא קרקע שאינה מוציאה פירות, אין זו חזקה, שמחמת שהיא קרקע רעה לכן הבעלים לא מחה בו.

אפיק כורא ועייל כורא: אם המחזיק זרע כור תבואה והשדה הצמיחה לו רק כור תבואה, אין זו חזקה, שכיון שהוא לא הרוויח כלום מהזריעה לכן הבעלים לא מחה בו.

והני דבי ריש גלותא: ואנשי בית 'ראש הגולה' (= בכבל משלו על ישראל 'ריש גלותא', והיה להם כח מאת המלכות למשול) אם אחד מהם החזיק בשדה שלנו, אין זו חזקה, לפי שהבעלים לא מחה בו מחמת שהוא מפחד ממנו. וכן אם אחד מאיתנו החזיק בשדה שלהם אין זו חזקה, שכיון שהם עשירים ויש להם הרבה בתים ושדות, לא אכפת להם שאנשים נכנסים לקרקע שלהם ללא רשות, והם שותקים ושמחים שמישהו אחר משביח את הקרקע שלהם, וברגע שהם רוצים הם לוקחים את הקרקע בחזרה בכח, ולכן אין להם סיבה למחות.

*

למדנו במשנתנו - והעבדים וכו' (= גם עבדים חזקתם שלוש שנים):

קושיא: **עבדים יש להם חזקה?** והרי אמר ר"ל ש'גזרות' אין להם חזקה, דהיינו צאן וכל דבר שהולך בדרכים ובשווקים שיתכן שנכנס מעצמו לבית או שבעל הבית הכניסו לביתו והחזיק בו, אין לו חזקה, ואינו יכול לטעון 'קניתי אותו ממך'. וכיון שעבדים הולכים בכל מקום אין להם חזקה, ומדוע במשנתנו נאמר שיש להם חזקה?

תירוץ: **אמר רבא:** הכוונה שאין להם חזקה מיד. כלומר אדם שמחזיק במטלטלין בביתו, יש לו חזקה מיד שהם שלו, והוא יכול לטעון שהוא קנה אותם, כיון שהם לא יכולים ללכת לבד (ומדובר במטלטלין שאין דרך להשאילם או להשכירם), והוא נאמן ללא עדים וללא ראייה, לעומת זאת לעבדים אין חזקה מיד, כיון שיתכן שהעבד

נכנס מעצמו לביתו או שבעל הבית הכניסו לביתו והחזיק בו, אבל לאחר שלוש שנים יש לו חזקה כיון שבעל העבד לא מחה בו.

אמר רבא, אם היה קטן מוטל בעריסה: עבד כנעני קטן המוטל בעריסה, אם מישהו החזיק בו וטוען שקנה אותו יש לו חזקה מיד, לפי שאינו יכול ללכת לבד (וגם אין דרך להשאילו או להשכירו), וא"כ הוא דומה למטלטלין ולא ל'גודרות'.

קושיא: פשיטא: פשוט שיש לו חזקה מיד כיון שאינו יכול ללכת לבד.

תירוץ: לא צריכא: מדובר שיש לו אמא והיא הביאה אותו הרבה פעמים לבית של המחזיק, והיה מקום לומר שאין לו חזקה כיון שיתכן שהיא שכחה אותו שם, וא"כ הוא דומה ל'גודרות' שאין להם חזקה מיד, קמ"ל שאמא לא שוכחת את בנה, ואם הוא נמצא שם סימן שהוא קנה אותו.

הנהו עיזי: מעשה שהיה בעיר 'נהרדעא', בעיזים שאכלו שעורים קלופים של אדם אחר, בא בעל השעורים ותפס את העיזים וטען שהם אכלו הרבה שעורים יותר מדמי העיזים ובעל העיזים חייב לשלם לו, ואין עדים שראו האם הם אכלו מעט או הרבה. אמר אביו של שמואל שאנחנו מאמינים לו בטענתו עד השווי של העיזים, לפי שיש לו 'מיגו' שהיה יכול לטעון שקנה את העיזים מבעל העיזים (שהרי הוא תופס בהם), אבל אינו נאמן לטעון שהם אכלו יותר משווים, לפי שאין לו 'מיגו' על זה.

קושיא: והאמר ר"ל: והרי ר"ל אמר לעיל ש'גודרות' אין להם חזקה, וא"כ אין לו 'מיגו' שהרי אינו יכול לטעון שהוא קנה אותם, ומדוע נאמן עד כדי שווים?

תירוץ: שאני עיזי דמסירה לרועה: אמנם עיזים הן 'גודרות', אבל הן שונות מכבשים ואילים כיון שמוסרים אותן לרועה ואין אדם יכול להחזיק בהן בדרך, ולכן יש להם חזקה.

קושיא: והא איכא צפרא ופניא: והרי בבוקר הן הולכות לבד לביתו של הרועה, ובערב כשהרועה מחזירן לעיר הן הולכות לבד לבית הבעלים, וא"כ הוא יכול לתופס בזמן הזה שהן הולכות לבד, ומדוע יש להן חזקה?

תירוץ: בנהרדעא טייעי שכיחי, ומידא לידא משלמי: בנהרדעא כיון שמצויים ישמעאלים גנבים, לכן הבעלים מוסר אותן בידו לרועה בבוקר, ובערב הרועה מחזירן לידו של הבעלים, ואינן הולכות לבד כלל.

*

למדנו במשנה - לדעת ר' ישמעאל חזקה בשדה נעשית על ידי ג' חדשים בראשונה ג' באחרונה ושנים עשר חדש באמצע, סה"כ י"ח חדש. לדעת רבי עקיבא חדש בראשונה וחדש באחרונה וי"ב חדש באמצע, סה"כ י"ד חדש. הגמרא מבארת את מחלוקתם.

לימא ניר איכא בינייהו: המחלוקת שלהם היא האם 'ניר' (= חרישה) נחשבת כשנה שלימה של חזקה או לא. לדעת רבי ישמעאל ניר אינה נחשבת כשנה של חזקה, אלא דוקא צמיחת הפירות. והזמן של זריעה וצמיחת פירות בשנה הוא ג' חודשים. ולכן מספיק ג' חודשים בשנה הראשונה וג' חודשים בשנה השלישית. אמנם צריך שנה שלימה באמצע ולא מספיק ג' חודשים, כי צריך לחבר את שלושת החרישות יחד, משום שהחזקה צריכה להיות רצופה. ולדעת רבי עקיבא 'ניר' נחשב כשנה אחת של חזקה. ולכן מספיק חודש אחד בתחילה וחודש אחד בסוף, ושנה שלימה באמצע כדי לחבר את שלושת החרישות ביחד.

קושיא: ותסברא? לרבי עקיבא מאי איריא חודש אפילו יום אחד נמי: אם כן מדוע רבי עקיבא מצריך חודש בתחילה וחודש בסוף? הרי בשביל חרישה מספיק יום אחד, והיה עליו לומר שמספיק יום שנה ויום.

אלא דכולי עלמא ניר לא הוי חזקה, והכא פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו: באמת לכולי עלמא ניר אינו חזקה, אלא דוקא זריעה וצמיחת פירות. והמחלוקת היא האם צריך צמיחה של פרי גדול שהוא נזרע וצומח בג' חודשים, או שמספיק פרי קטן דהיינו ירק עלים שנזרע וצומח בחודש אחד.

תנו רבנן ניר אינו חזקה ויש אומרים הרי זה חזקה

שאלה: **מאן יש אומרים:** מיהו היש אומרים? תשובה: **אמר רב חסדא ר' אחא היא, דתניא וכו':** וכפי שלומדים מהברייתא דלהלן. לדעת ת"ק אם חרש את השדה שנה אחת וזרע אותה שנתיים, או שחרש אותה שנתיים וזרע אותה שנה אחת, אין זו חזקה. לדעת רבי אחא הרי זו חזקה.

נמצא שלדעת ת"ק ניר אינו חזקה ולדעת רבי אחא ניר הוא חזקה.

אמר רבי אחא שאלית (= שאלתי) וכו'.

א"ל רב ביבי לרב נחמן - מאי טעמא דמ"ד ניר הוי חזקה? (ענה לו רב נחמן) לא עביד איניש דכריבו ליה לארעיה ושתיק: אדם לא מסוגל לשתוק כאשר הוא רואה שחורשים את הקרקע שלו.

(שאל רב ביבי) ומ"ט דמ"ד ניר לא הוי חזקה? (ענה לו רב נחמן) מימר אמר כל שיבא ושיבא דכרבו לעייל ביה: בעל הקרקע אומר לעצמו 'כל שן ושן של המחרישה שיכניס בקרקע' דהיינו הלוואי שיחרוש אותה היטב כי אחר כך אני אוציא את הקרקע מידו ואוכל לזרוע בה מיד.

שלחו ליה בני פום נהרא לרב נחמן בר רב חסדא - ילמדנו רבינו נירא הוי חזקה או לא הוי חזקה? אמר להו ר' אחא וכל גדולי הדור אמרי ניר הרי זה חזקה.

אמר רב נחמן בר יצחק רבותא למיחשב גברי: וכי גדולה היא לספור את הדעות של הסוברים שניר הוי חזקה? והרי רב ושמואל הנמצאים בבבל, ור' ישמעאל ור' עקיבא הנמצאים בא"י, שהם אנשים גדולים הם סוברים שניר לא הוי חזקה.

הגמרא מבארת היכן הם אמרו את דעתם.

ר' ישמעאל ורבי עקיבא מתני' היא: ר' ישמעאל ורבי עקיבא שנחלקו במשנתנו האם צריך לחזקה ג' חודשים שנה וג' חודשים, או חודש שנה וחודש. וביארנו למעלה שהם סוברים שניר לא מועיל אלא צמיחת פירות (והשאלה רק האם פירות גדולים או קטנים).

רב מאי היא? דאמר רב יהודה אמר רב וכו': על דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא במשנתנו שנחלקו האם מספיק לחזקה ג' חודשים שנה וג' חודשים, או חודש שנה וחודש, אמר רב - זו דברי ר' ישמעאל ורבי עקיבא, אבל חכמים אומרים חזקתה ג' שנים מיום ליום. ומה בא רב למעט? בהכרח למעט חרישה שאינה נחשבת לחזקה.

שמואל מאי היא? דאמר רב יהודה אמר שמואל וכו': על דברי משנתנו "א"ר ישמעאל בד"א בשדה לכן אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו כנס את קייצו הרי אלו ג' שנים" דהיינו שאם אכל שלוש סוגי פירות בשנה אחת הרי זו חזקה. אמר שמואל - שזו דעת רבי ישמעאל ורבי עקיבא, אבל חכמים סוברים שצריך לאכול שלוש אכילות מאותו סוג פרי. ומדברים אלו עולה שגם לדעת שמואל חרישה אינה חזקה.

שאלה: מאי בינייהו?: מה ההבדל בין שיטת רב לשיטת שמואל?

תשובה: אמר אב"י דקל נערה איכא בינייהו: דקל צעיר שמוציא שלוש פעמים פירות בפחות מג' שנים. לדעת שמואל הרי זו חזקה, כי העיקר שיצמחו הפירות ג' פעמים. אבל לדעת רב אין זו חזקה, כי צריך ג' שנים מיום ליום.